

УДК 81'255.4

МАСАНОВЕЦЬ Вікторія – асистент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови, здобувач, Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, бул. Тараса Шевченка, 14, Київ, 01601, Україна (vitamasanovec@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6498-1560>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.58.6>

Бібліографічний опис статті: Масановець, В. (2024). Модель мовної особистості персонажа в оригінальному та цільовому художніх текстах (на матеріалі українського перекладу роману Донни Тартт «Щиголь»). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 58, 46–52, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.58.6>*

МОДЕЛЬ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕРСОНАЖА В ОРИГІНАЛЬНОМУ ТА ЦІЛЬОВОМУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ ДОННИ ТАРТТ «ЩИГОЛЬ»)

Анотація. У статті розглянуто особливості відтворення компонентів трирівневої моделі мовної особистості (МО) персонажа художнього твору на матеріалі українського перекладу роману Донни Тартт «Щиголь» (перекладач – В. Шовкун). У результаті проведеного дослідження виокремлено основні компоненти МО Бориса Павліковського на кожному з трьох рівнів та визначено способи їх відтворення у перекладі, а саме: 1) на вербальному рівні: певний лексичний вибір, вживання іншомовних слів і ненормативної лексики, лексичні та граматичні помилки; 2) на когнітивному рівні: вербалізація концептів, відомих середньостатистичному американцю, але невідомих персонажу (місцеві страви, телепередачі, автомобілі); вербалізація концептів, відомих тільки персонажу (персонаж вчить головного героя їсти хліб з цукром, розповідає про «празники», які влаштовують в Україні на Святвечір, порівнює мови тощо); 3) на прагматичному / мотиваційному рівні: прагнення бути самостійним та вільним, бажання заявити про себе, можливість компромісів із сумлінням тощо. Встановлено, що основні труднощі виникають за відтворення вербального рівня мовної особистості персонажа через неможливість збереження більшості лексичних та граматичних помилок його мовлення, серед яких пропуск артиклів, допоміжних дієслів і підметів. Мовлення персонажа в перекладі загалом відповідає нормам, тоді як для англійського читача він іноземець уже на рівні лексики та граматики. Як показує дослідження, саме завдяки відтворенню компонентів когнітивного та прагматичного / мотиваційного рівнів мовної особистості, що охоплюють її світобачення, персонаж в українському перекладі роману зберігає свою автентичність та об'ємність.

Ключові слова: мовна особистість, персонаж художнього твору, художній текст, вербалізація концептів, рівні мовної особистості.

MASANOVETS Viktoriia – Assistant Professor of the Department of Theory and Practice of Translation from English, PhD Student, Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 14, Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, 01601, Ukraine (vitamasanovec@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6498-1560>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.58.6>

To cite this article: Masanovets, V. (2024). Model movnoi osobystosti personazha v oryghinalnomu ta tsilovomu khudozhnikh tekstakh (na materialy ukrainskoho perekladu romanu Donny Tartt «Shchyhol») [The Model of Linguistic Personality of a Character in Original and Target Literary Texts (Based on the Ukrainian Translation of Donna Tartt's Novel «The Goldfinch»)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. «Philology» Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 58, 46–52, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.58.6> [in Ukrainian].*

THE MODEL OF LINGUISTIC PERSONALITY OF A CHARACTER IN ORIGINAL AND TARGET LITERARY TEXTS (BASED ON THE UKRAINIAN TRANSLATION OF DONNA TARTT'S NOVEL "THE GOLDFINCH")

Summary. *The article examines the particularities of rendering the components of a three-level model of a character's linguistic personality (LP) in a literary work based on the Ukrainian translation by V. Shovkun of Donna Tartt's novel «The Goldfinch.» As a result of the conducted study, the main components of Boris Pavlikovsky's LP at each of the three levels were identified, as well as the methods of their reproduction in the translation, namely: 1) at the verbal level: specific lexical choices, use of foreign words and non-normative vocabulary, lexical and grammatical errors; 2) at the cognitive level: verbalisation of concepts known to the average American but unknown to the character (local dishes, TV shows, cars); verbalisation of concepts known only to the character (the character teaches the protagonist to eat bread with sugar, talks about «praznyky» held in Ukraine on Christmas Eve, compares languages, etc.); 3) at the pragmatic/motivational level: the desire to be independent and free, the desire to make a statement, the ability to compromise with one's conscience, etc. It was found that the main difficulties arise when reproducing the verbal level of the character's linguistic personality due to the impossibility of preserving most of the lexical and grammatical errors in their speech, among which are the absence of articles, auxiliary verbs, and subjects. The character's speech in the translation generally conforms to the norms, whereas for the English-speaking reader, the character is foreign at the lexical and grammatical levels. The study shows that it is precisely through the reproduction of the components of the cognitive and pragmatic/motivational levels of the linguistic personality model, which encompass its worldview, that the character in the Ukrainian translation of the novel retains its authenticity and depth.*

Key words: *linguistic personality, literary character, literary text, verbalisation of concepts, levels of linguistic personality.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх років перекладознавчі дослідження набули антропоцентричного спрямування, зосереджуючись на аналізі особистостей перекладача й автора та співвідношенні їхніх індивідуальних стилів. Разом з тим з'являється все більше праць, присвячених аналізу мовних особистостей персонажів художніх творів як своєрідних «моделей людини» (Наняк, 2018).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психолінгвістика, когнітивістика, лінгвокультурологія тощо мають власне бачення поняття мовної особистості, через що виникає множинність тлумачень цього терміна. Зокрема, Л. Засекіна визначає МО як «сукупність пізнавальних, емоційних та мотиваційних властивостей, що забезпечують мовну компетенцію людини як носія певного національно-культурного простору» (Засекіна, 2007). У своїй праці з проблем МО перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах М. Іваницька розглядає МО доволі широко – як дво- чи кількомовного індивіда, розглянутого в сукупності його професійної діяльності (Іваницька, 2015). Л. Славова присвятила свої праці вивченню мовної особистості політика, аналізуючи, як політичні діячі

використовують мову для впливу на аудиторію та формування свого публічного образу (Славова, 2012).

У нашому дослідженні під поняттям моделі мовної особистості персонажа ми розуміємо модель особистості, вираженої в мові художнього твору, та спираємося на трирівневу структуру МО, запропоновану М. Іваницькою, за якою МО має вербальний, когнітивний та прагматичний / мотиваційний рівні (Іваницька, 2015). **Об'єкт** дослідження – модель МО персонажа художнього твору, а **предмет** – засоби вербалізації структури МО персонажа та шляхи їх відтворення цільовою мовою.

Актуальність дослідження зумовлена увагою сучасної лінгвістики та перекладознавства до багатопланового аналізу поняття МО в лінгвокультурному, когнітивному та прагматичному вимірах, а також до проблем відтворення в перекладі моделі МО персонажів художніх творів.

Персонаж художнього твору – це МО, що існує в межах світу, описаного автором. Світ роману «Щиголь» Донни Тартт (за нього письменниця отримала 2014 року Пулітцерівську премію) охоплює кілька міст, кілька етапів дорослішання головних героїв та один

образ, відтворення МО якого цікаве, але непросте завдання для перекладача.

Наукова новизна дослідження визначена тим, що в ній уперше досліджено модель МО персонажа роману Донни Тартт на матеріалі оригіналу та українського перекладу на кожному з трьох рівнів з виокремленням основних компонентів та засобів їх відтворення цільовою мовою, що є внеском в теорію МО та перекладознавства.

Мета статті – встановлення особливостей відтворення моделі МО Бориса Павліковського в романі Донни Тартт «Щиголь» та визначення способів відтворення образу цього персонажа. Відповідно до мети ми визначили такі завдання дослідження:

– проаналізувати МО персонажа на трьох рівнях, зокрема, вербальному (лексичний вибір, типові лексичні та граматичні помилки у мовленні персонажа), когнітивному (вербалізація концептів), прагматичному/ мотиваційному (прагнення, бажання персонажа тощо);

– дослідити способи відтворення вербалізації особливостей МО персонажа на кожному рівні;

– виявити основні труднощі у відтворенні МО персонажа в українському перекладі.

У роботі застосовано такі методи дослідження: *перекладознавчий аналіз* – для визначення оптимальних шляхів відтворення образу персонажа; *контекстуальний аналіз* – для виявлення особливостей індивідуалізації мовлення персонажа; *концептуальний аналіз* – для дослідження проявів індивідуалізованого мовлення персонажа, а також для визначення його ціннісних домінант; *кількісний аналіз*, *метод суцільного відбору* та *конверсійний аналіз*.

Виклад матеріалу. У результаті дослідження виявлено основні способи актуалізації МО Бориса Павліковського в романі на всіх трьох рівнях: 1) *вербальному рівні*, що показує ступінь володіння особистістю повсякденною мовою; 2) *когнітивному рівні*, що є віддзеркаленням мовної моделі світу особистості, її тезаурусу, культури; 3) *прагматичному / мотиваційному рівні*, тобто на рівні мотивів і цілей особистості.

Вербальний рівень. Характерною ознакою мовлення Бориса Павліковського є вжи-

вання іншомовних слів, що допомагають створити образ героя, який жив у багатьох країнах та має багату життєву історію. До особливостей мовлення персонажа також можна віднести певний лексичний вибір, лексичні та граматичні помилки (Борис часто забуває про артикль, змінює порядок слів у реченні, пропускає підмети та допоміжні дієслова, говорить короткими неповними реченнями тощо).

У перекладі більшість граматичних помилок не відображені, оскільки вони або не суперечать українським мовним та мовленнєвим нормам (пропущений підмет, неповне речення), або стосуються явищ, не представлених у цільовій мові (як, наприклад, артикль та обов'язкове дієслово-зв'язка).

№	D. Tartt «The Goldfinch»	Переклад В. Шовкуна
1	“You are good person”	– Ти хороша людина
2	[...] Ukraine as you know was satellite* of USSR [...]	[...] Україна, як ти знаєш, була частиною Радянського Союзу [...]
3	But for me, English is easiest now.	Але тепер мені найлегше розмовляти англійською.
4	This is cup, this is broom, this is bar stool, this pencil.	Це чашка, це віник, це стілець, це олівець.

*Тут і далі виділення наше – М. В.

Як бачимо, у перших трьох прикладах пропущені артиклі в перекладі ніяким чином не компенсовано, і читачі перекладів не здогадуються, що Борис припускається граматичних помилок.

Реченням Павліковського також дуже часто бракує підмета:

1	“Look, is fine,” he said, condescendingly [...]	Та все нормально, – сказав він поблажливим тоном [...]
2	“I don’t believe you.” “No, is true,” he said resignedly.	– Я тобі не вірю. – Ні, це правда, – спокійно підтвердив він.
3	Ssh, Potter, he whispered, into the back of my neck. Is only me.	«Тс-с-с, Поттере, – прошепотів він мені в шию. – Це ж тільки я».
4	“Because is wrong to profess faith if I don’t observe properly.”	– Бо не годиться сповідувати віру й не дотримуватися її настанов.

Оскільки неповні речення не є порушенням української мовної норми, у перекладі мовлення Бориса звучить природніше, ніж в оригіналі. Варто зазначити, що в четвертому прикладі перекладач частково компенсує інакшість Павліковського: Борис В. Шовкуна використовує повчальне «не годиться»

та вираз «сповідувати віру», що звучить так, наче той повторює цю фразу за кимось іншим (у романі згадується, що до ісламу Павліковського навернув «друг кухар Бамі»). У цьому прикладі перекладачу вдається зберегти лише легкий натяк на те, що персонаж розмовляє нерідною мовою.

Проте Борис продовжує вивчати англійську, і його лексикон поповнюється новими словами та фразами:

1	[...] I was always finding old 7-Eleven napkins and bits of scratch paper with lists of words and terms he'd made: bridle and domesticate celerity trattoria wise guy = крутой пацан propinquity Dereliction of duty.	[...] мені весь час траплялися на очі старі серветки з мережі крамниць «7-Eleven» і клапти паперу зі словами й термінами, які він записував: bridle and domesticate celerity trattoria wise guy = крутой пацан propinquity Dereliction of duty
2	When his dictionary failed him, he consulted me. "What is Sophomore ?" he asked me, scanning the bulletin board in the halls at school. " Home Ec? Poly Sci? " (pronounced, by him, as " politzzi ").	Коли словник його не задовольняв, він звертався до мене. – Що таке Sophomore ? – питав він мене, вивчаючи дошку оголошень у шкільних залах. – Home Ec? Poly Sci? (Останнє слово він вимовляв як «поліцай».)

Перекладач залишає назви нових для Бориса понять англійською, а переклад виносить у посилання. Завдяки цьому читачі перекладу сприймають слова крізь призму бачення персонажа, для якого англійська мова – не рідна. Це слугує нагадуванням, що МО Бориса Павліковського відрізняється від МО головного персонажа – носія англійської мови, та частково компенсує втрати за невідтворені граматичні помилки.

Завдяки Борису в тексті роману з'являються деякі українські та російські вкраплення:

11	" Nekulturny ," I said, a word I'd picked up from him.	– Некультурний , – сказав я українською, запозичивши це слово від нього.
	[...] he said bitterly, elbowing on his gray sovietskoye raincoat.	[...] сказав він, натягуючи свій сірий советській плащ.
2 2	[...he] taught me to swear in Russian ("This is the true mat —from the gulags").	[...він] навчив мене матюкатися російською («це тобі справжній мат – із таборів ГУЛагу»).

В. Шовкун перекладає нові для Тео слова та фрази українською мовою, а в першому прикладі використовує додавання: «сказав я *українською*» (в оригіналі – *I said*)).

Завдяки Борису в лексиконі американця Тео з'являється слово зі зменшувально-пестливим, суто слов'янським суфіксом, коли той перейменовує собаку в «Попчика»:

1	"Xandra's dog Popper he'd taken to calling ' Amyl ' and ' Nitrate ' and ' Popchik ' and ' Snaps ' – anything but his real name.	Собаку Ксандри Поппера він називав і Амілом , і Нітратом , і Попчиком , і Бровком – як завгодно, тільки не справжньою кличкою.
---	--	---

В. Шовкун вдається до одомашнення, і *Snaps* в перекладі перетворюється в «*Бровка*», що вдало контрастує з англійською версією клички – «Поппер».

Отже, одна з проблем відтворення вербального рівня МО Павліковського полягає в тому, що лексичні та граматичні помилки мовлення персонажа практично не знаходять свого вираження в перекладі, тоді як для англословних читачів Борис – іноземець вже на рівні лексики та граматики. Інакшість героя в перекладі яскравіше проявляється саме на двох інших рівнях МО: *когнітивному* та *прагматичному / мотиваційному*, що охоплюють світобачення особистості та можуть бути проаналізовані на матеріалі породжуваних особистістю текстів.

Когнітивний рівень. На цьому рівні відбувається актуалізація і ідентифікація релевантних знань і уявлень, властивих соціуму (мовній особистості) та таких, що створюють колективний та індивідуальний когнітивний простір. Павліковський не знає багатьох концептів, відомих середньостатистичному американцю (популярні американські свята, страви, телепередачі), але володіє значною базою знань про елементи інших культур.

Культурна асиметрія проявляється вже під час знайомства Бориса з Тео: Павліковський розповідає, як він вирішив представлятися «Борісом», а не «Борисом», бо «на Заході всі знають Бориса Єльцина». Потім він наводить приклади інших людей на ім'я «Боріс», яких можуть знати американці, і Тео підказує: «Боріса Баденова», що дещо насторожує Павліковського:

1	“Eh?” he said sharply, turning as if I’d insulted him. “Bullwinkle? Boris and Natasha?”	– Кого? – різко запитав він, ніби я його образив. – Бульвінкля. Боріса й Наташу.
	“Oh, yes. Prince Boris! War and Peace. I’m named like him. Although the surname of Prince Boris is Drubetskóy, not what you said.”	– О, так. Князя Боріса. «Війна і мир». Мене назвали на його честь. Хоч прізвище князя Боріса Друбецької, а не те, яке ти назвав

Українська версія вдало передає непорозуміння, що виникає між героями. В. Шовкун також пояснює в посиланні, що Тео має на увазі персонажа мультиплікаційного фільму «Пригоди Роккі й Бульвінкля», а Борис – героя роману «Війна і мир».

Увагу також привертає переклад речення «I’m named like him» як «Мене назвали на його честь». Хоча в оригіналі йдеться лише про те, що у них з Друбецьким однакові імена, на нашу думку, рішення В. Шовкуна цілком може бути виправдане особливостями когнітивних установок Бориса, що виявляють себе в таких рисах його мовної особистості, як, скажімо, схильність перебільшувати та прикрашати власні пригоди.

Оскільки оповідь в романі ведеться від першої особи, саме Тео розповідає про прогалини в когнітивному просторі Павліковського, серед яких їжа, ігри, спорт, гроші та навіть географія. Діалоги з Тео допомагають актуалізувати інакшість когнітивного рівня МО Бориса. Так, наприклад, він хоче пригостити Тео хлібом з цукром – звичайними ласощами дітей пострадянського простору – чим немало дивує друга-американця; а в наступному прикладі Тео навмисне підкреслює, що Павліковський не на своїй території й мислить інакше, коли той припускає, що Тео міг побити дівчину. Павліковський не поспішає сперечатись з другом і доволі різко висловлюється про американців, до яких явно себе не відносить:

1	“You think I beat girls up?” I said. He shrugged. “She might have deserved it.”	– Ти думаєш, я б’ю дівчат? Він стенив плечима. – Вона могла на це заслужити.
	“Um, we don’t hit women in America.” He scowled, and spit out an apple seed. “No. Americans just persecute smaller countries that believe different from them.”	– Ми не б’ємо жінок в Америці. Він спохмурнів і виплюнув зернятко з яблука. – Авжеж, ні. Американці лише кривдять малі країни, які живуть не так, як їм хочеться.

У перекладі теж простежуємо протиставлення: «ми, в Америці» – «ти, з твоїми оманливими уявленнями».

Відтворення елементів когнітивного рівня персонажа, що знаходять вираження у вербалізованих життєвих поглядах та ключових концептах, є надзвичайно важливою для створення об’ємного персонажа. Когнітивні компоненти допомагають побачити логіку у його вчинках, глибше зрозуміти мотиви та прагнення, що є елементами мотиваційно-прагматичного рівня МО.

Прагматичний / мотиваційний рівень.
Реконструкція світобачення людини, яка, крім когнітивного, охоплює також прагматичний (життєві цілі, цінності, настанови) рівень, може бути здійснена на матеріалі породжуваних особистістю текстів, а також на матеріалі оповіді, оскільки йдеться про персонажа художнього твору – своєрідну модель людини, що існує в текстовому вимірі. Так, наприклад, Тео розповідає, що Борис поводить себе відлюдкувато, читає Достоевського і зазвичай має дуже похмурий вигляд. Хоч ми дізнаємося про це не від самого Бориса, концепт самотності актуалізований саме у зв’язку з ним. У цьому випадку ядром концепту виступає самотність, а до периферійних елементів можна віднести вербалізацію поведінки персонажа, любов до російської літератури, фаталістичність жестів, тобто вербалізацію в романі того, про що та як він говорить.

Борис не боїться заявити про себе, висловити власну думку, навіть якщо її не поділяє більшість. Під час обговорення твору на уроці літератури він дозволяє собі неформальні вислови, чим привертає увагу інших:

1	“Like Thoreau gave a toss about roads,” said the burnout boy.	– Торо на фіг здалися ті дороги, – сказав худий хлопець.
---	---	--

Переклад зберігає експресивність висловлення – Борис В. Шовкуна проявляє дух бунтарства та підліткового максималізму, уживаючи сленговий вираз: «на фіг здалися».

Тео неодноразово підкреслює, що Борис вирізняється навіть своєю «неамериканською» зовнішністю:

1	He laughed, exposing grayish and very un-American teeth.	Він засміявся, виставивши сірі зуби, в яких не було нічого американського.
---	--	--

Навіть мова тіла в Бориса «російська»:

1	[...] he shrugged in a fatalistic, Russianate way.	[...] він по-російськи фаталістично знизав плечима.
---	---	--

Павліковський теж відчуває свою інакшість і приймає її. Йому притаманне бунтарство, що проявляє себе в прямолінійності висловлень і вживанні ненормативної лексики:

1	“People hate us, everywhere we go. [...] But here – [...] my God, this fucking sand pit, who cares? ”	– Люди ненавидять нас усюди, куди ми приїжджаємо. [...] А ось тут, – [...] у цій Богом забутій піщаній дірі , кого це може турбувати?
---	--	---

У перекладі В. Шовкун послуговується літературним варіантом, використовуючи фразеологізм «*Богом забутий*» та переносючи частину експресивності на слово «*діра*».

Павліковський ненавидить спеку та холод і різко висловлюється на адресу дівчат, одягнутих не за погодою:

1	“ Idiots. Can’t believe they dress like that. They’ll end up in hospital, those girls.”	– Йолопи. Ну хіба можна так одягатися? Ці дівчата неминуче потраплять до лікарні.
---	--	--

Вибір лексики можна пояснити внутрішніми установками персонажа, який багато разів опинявся у скрутному становищі, ночував на холодних вулицях і голодував. Він не може спокійно дивитися на людей, які добровільно піддають себе обмеженням. В обох перекладах збережена експресивність, з якою Борис говорить про ситуацію. До того ж перекладачеві вдається зберегти тонку межу між різким несхваленням (*idiots* – *йолопи*) та співчуттям (*those girls* – *ці дівчата*).

Як показує аналіз тексту, здійснюваний *безпосередньо самим* персонажем, а також тексту оповіді, породжуваний *у зв’язку з ним*, можна стверджувати, що мовній особистості Павліковського притаманні такі прагматичні компоненти, як прагнення до свободи й незалежності; в окремих випадках – виправдання жорстокості; схильність вигадувати та говорити неправду, щоб переконати співрозмовника; відсутність докорів сумління за здійснення дрібних крадіжок тощо. Підґрунтям цьому слугують випробування, що випали на долю персонажа та якими продиктована особлива експресивність його висловлень.

У більшості проаналізованих випадків перекладачу вдається відтворити вербалізацію прагматичних компонентів МО, які є невід’ємною частиною світогляду персонажа, вкладеного в нього письменницею. Відтворення мотивів та цілей героя художнього твору є надзвичайно важливим для створення адекватного перекладу.

Висновки. Отже, у процесі проведеного дослідження виокремлено основні компоненти МО Бориса Павліковського, персонажа роману Донни Тартт «Щиголь», на кожному з трьох рівнів та визначено способи їх відтворення у перекладі, а саме: 1) на *вербальному рівні*: певний лексичний вибір, вживання іншомовних слів і ненормативної лексики, лексичні та граматичні помилки; 2) на *когнітивному рівні*: вербалізація концептів, відомих середньостатистичному американцю, але невідомих персонажу (місцеві страви, телепередачі, автомобілі); вербалізація концептів, відомих тільки персонажу (Борис вчить Тео їсти хліб з цукром, розповідає про «празники», які влаштовують в Україні на Святвечір, порівнює мови тощо); 3) на *прагматичному / мотиваційному рівні*: прагнення бути самостійним та вільним; бажання заявити про себе; можливість компромісів із сумлінням. Борис виправдовує жорстокість батька, мріє жити в Індонезії, читає Достоєвського, носить чорне. Жести, загалом мова тіла та навіть усмішка, описана Тео як дуже «неамериканська», видають в Борисі чужинця, який не намагається бути кимось іншим.

Відтворюючи образ Бориса Павліковського, В. Шовкун здебільшого застосовує стратегію одомашнення, що дає змогу українському читачеві однаковою мірою сприймати образ персонажа.

Як показує аналіз перекладів роману, основні труднощі виникають за відтворення вербального рівня МО, вираженого в індивідуалізованому мовленні персонажа. Загалом в українському перекладі персонаж говорить українською мовою «правильніше», ніж англійською в оригіналі. Це можна пояснити тим, що перекладач не компенсує пропущених артиклів та допоміжних дієслів, пропуск підмета українським читачем не сприймається помилкою, а про інакшість мовлення персонажа сигналізують описи його акценту, деякі з запозичень та неправильно наголошені слова.

На відміну від вербальних елементів, на рівні яких спостережено зсуви через труднощі відтворення лексичних та граматичних помилок, компоненти когнітивного рівня в українському перекладі вербалізовано. Саме завдяки відтворенню останніх персонаж в українській версії роману зберігає свою автентичність та об'ємність. Незважаючи на

відносну правильність мовлення перед українськомовним читачем постає герой, чия МО суттєво відрізняється від МО інших персонажів роману.

Перспектива дослідження полягає у подальшому аналізі моделей МО персонажа з позицій рецепції перекладу в матриці множинного перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

- Дика Н. М.** Мовна особистість : міждисциплінарний аспект. *Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2017. № 27. С. 4–8. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2017_27_3.
- Засєкіна Л. В.** Мовна особистість у сучасному соціальному просторі. *Соціальна психологія*. 2007. № 5 (25). С. 82–90.
- Іваницька М. Л.** Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах : монографія. Чернівці : Книги – ХХІ. 2015. 607 с.
- Наняк Ю. О.** Індивідуалізоване мовлення як проблема перекладу (на матеріалі трагедії Й. В. Гете “Faust” та її англomовних і українських перекладів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ. 2018. 20 с.
- Славова Л. Л.** Мовна особистість лідера у дзеркалі політичної лінгвоперсоналогії: США–Україна : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2012. 360 с.
- СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ
- Тартт Д.** Щиголь : роман / пер. з англ. В. Шовкуна. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 816 с.
- Tartt D.** *The Goldfinch*. New York: Little, Brown and Company, 2013. 480 p.

REFERENCES

- Dyka, N. M.** (2017). *Movna osobystist: Mizhdytsyplinarnyi aspekt* [Linguistic personality: An interdisciplinary aspect]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika – Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy*, 27, 4–8. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2017_27_3 [in Ukrainian].
- Ivanytska, M. L.** (2015). *Osobystist perekladacha v ukrainsko-nimetskykh literaturnykh vzaiemynakh: Monohrafiia* [The personality of the translator in Ukrainian-German literary relations: Monograph]. Chernivtsi: Knyhy – XXI [in Ukrainian].
- Naniak, Yu. O.** (2018). *Indyvidualizovane movlennia yak problema perekladu (na materialy trahedii Y.V. Hete «Faust» ta yii anhlo-movnykh i ukrainskykh perekladiv)* [Individualized speech as a translation problem (based on the material of J.W. Goethe's tragedy «Faust» and its English and Ukrainian translations)]. (Abstract of Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
- Slavova, L. L.** (2012). *Movna osobystist lidera u dzerkali politychnoi lnhvopersonolohii: SShA – Ukraina: Monohrafiia* [Linguistic personality of the leader in the mirror of political linguopersonology: USA – Ukraine: Monograph]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU [in Ukrainian].
- Zasiekina, L. V.** (2007). *Movna osobystist u suchasnomu sotsialnomu prostori* [Linguistic personality in modern social space]. *Sotsialna psykholohiia [Social Psychology]*, 5(25), 82–90 [in Ukrainian].

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Tartt, D.** (2013). *The Goldfinch*. New York: Little, Brown and Company [in English].
- Tartt, D.** (2016). *Shchyhol: Roman* [The Goldfinch: Novel] (V. Shovkun, Trans.). Kharkiv: Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia» [in Ukrainian].